

TEMA: SKOG OCH ODLINGS LANDSKAP

**Ett rikt odlingslandskap
Bara naturlig försurning
Levande sjöar och vattendrag
Ingen övergödning
Skyddande ozonskikt
Giftfri miljö
Myllrande våtmarker
Grundvatten av god kvalitet
Levande skogar
Hav i balans samt levande kust och skärgård
Ett rikt växt- och djurliv**

Brukande av jorden och den djurhållning som är förknippad med jordbruksdrift har en påverkan på miljö och hälsa. Processerna i marken och utlakningen av växtnäringsämnen ökar när jorden används.

Skogsbruk påverkar miljön på flera olika sätt som har ekologiska och sociala konsekvenser. Skogen är en resurs för framtiden och det är av betydelse hur resursen används idag.

Jordbruket är en av de större användarna av kemikalier och står för ca 17 % av förbrukningen. För att få fram stora skördar besprutas både vall och annan växtlighet. Jordbruket är i regel konventionellt. Dock har det konventionella jordbruket utvecklats över tid. För att öka skördarna och samtidigt ta hänsyn till miljön har bättre dränering, effektivare jordbearbetning, växtförädling, mineralgödsel och växtskyddsmedel utvecklats. Växtnäring tillförs idag på ett mer behovsanpassat sätt, bland annat för att minska näringsläckage. Maskiner som används har anpassats och utvecklats så att läckage av näring minimeras och spridning av bekämpningsmedel hamnar mer exakt. Emellertid provar alltfler på ekologisk odling. Det är en omställning som både kräver mer arbete och kan ge mindre skördar.

För ett fortsatt välstånd i samhället med god försörjningen för befolkningen bör en utveckling av det konventionella jordbruket fortsätta samt en ökning av den ekologiska odlingen ske. Framförallt är hänsyn till miljön i form av kantzoner och skydds-zoner av vikt.

Kommunens alla enheter har i ett led i arbetet med mindre gift inom jordbruket bytt ut konventionell mjölk mot ekologisk mjölk. Det finns dock mycket mer att göra inom området livsmedel. Möjligheten att successivt få in fler ekologiska alternativprodukter inom kommunens enheter bör ses över.

Ingen övergödning

Vi bidrar alla till övergödningen på något sätt. Vatten från landets avrinningsområden når så småningom Östersjön.

Inom Sölvesborgs kommun bedrivs en intensiv jordbruksproduktion som bidrar till att det finns ett överskott av gödsel med risk för stor tillförsel av kväve och fosfor till kusten. En lösning med överskottet är att bearbeta gödseln och forsla bort för omhändertagande där behov finns.

Näringsämnen som kväve och fosfor samt nedfall av gödande ämnen från luften måste reduceras och återgå till sådana nivåer som inte ger övergödningssproblem, vare sig i mark- eller i vattenmiljöer. Detta ska ske i ett generationsperspektiv.

Fosforbelastningen på havet har inte minskat under de 40 år som mätningar gjorts, trots att både jordbrukets fosforgödsling och industriernas och avloppsreningsverkens fosforutsläpp har minskat under senare år. Delvis kan det förklaras med att vattenföringen har ökat under senare år. En ökning av vattenföringen kan bland annat bero på ökad nederbörd, upprensning i vattendragen, dikning och borttagande av kantzoner i skogsmarker.

Det finns flera andra viktiga orsaker till att tillförseln av fosfor till kusten inte har minskat, bland annat att markens naturliga läckage av fosfor utgör en stor del av den totala transporten via vattendrag. Fosfor fastläggs i mark, sjöar och vattendrag för att så småningom frigöras. Variationen i mängden fosfor mellan år beror främst på skillnaden i vattenföring.

Miljöförbundet kan komma att ställa högre krav på utsläpp av fosfor från stallgödsel. Enligt lagstiftningen får stallgödsel eller andra organiska gödselmedel under en femårsperiod inte tillföras i större mängd än vad som motsvarar 22 kg totalfosfor per hektar spridningsareal och år, räknat som ett genomsnitt för företagets hela spridningsareal per år under perioden. Femårsperioden utgörs av en löpande sammanhängande period om fem kalenderår.

Miljöförbundet kan komma att ställa krav på spridning av 15 kg fosfor/ha på mark i fosforklass 5, vilket innebär känsligt område. Blekinge bedöms som känsligt område enligt rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket. Dock är det viktigt att titta långsiktigt på odlingen och ta hänsyn till grödans behov.

Miljöförbundet arbetar också för att få minkfarmare att installera tät gödseluppsamling, vilket skulle minska utsläpp av näringsämnen till mark och vatten.

Ett rikt växt- och djurliv

Miljöförbundets projekt om skyddszoner i jordbrukslandskap syftar till att det ska finnas en 6 m bred zon intill vattendrag och sjöar. Framförallt har skyddszonens syfte varit att inga bekämpningsmedel får användas inom zonen men framöver är meningen att man anlägger permanenta skyddszoner om minst 6 m och därmed finns ingen anledning att gödsla inom zonen.

Skyddande ozonskikt

Solljus + kväveoxider + kolväten → marknära ozon

Kolväten: NMVOC (non-methane volatile organic compounds) - flyktiga organiska ämnen. Dessa finns i till exempel målarfärg och lacknafta. Marknära ozon bildas bland annat när solljuset möter bilavgaser och bildas framförallt under soliga sommarkvar.

Marknära ozon kan orsaka inflammationer i luftvägarna, liksom skador på växter och nedbrytning av material. Ozon ger ekonomiskt betydelsefulla skador inte bara på träd utan också på många jordbruksgrödor som vete och potatis. Känsliga växter kan skadas redan vid halter som bara är något högre än de naturliga.

Spenat och klöver får synliga skador, i form av prickar eller fläckar som breder ut sig på bladen. Andra växter, såsom olika sädeslag, kan reagera på ozon genom att bladen får en kortare livslängd. Eftersom växterna åldras snabbare, förkortas den period då bladen

producerar kolhydrater som går in i växten eller axet. Resultatet blir att skörden minskar. Vilda växter påverkas troligen ungefär lika mycket av ozon som jordbruksgrödor.

Äldre produkter som innehåller ozon bör bytas ut. Sådana produkter kan vara gamla köldanläggningar, kylskåp eller frysar som används inom ex. jordbruket.

Levande skogar

Skogen är ett betydelsefullt inslag i vår miljö. Skogen utgör en kolsänka, det vill säga träden använder kol från atmosfären till sin uppbyggnad. Träden avger också koldioxid, så det är nettoeffekten av skogens upptag och avgivande man måste räkna med för att få fram överskott eller underskott i koldioxidbudgeten. Markens roll som producent av koldioxid behöver också tas med i sammanräkningen.

Den dominerande skogstypen i kommunen är äldre ädellövskog, framför allt bok. Eftersom det finns en del vildsvin inom kommunen som rör runt i marken, så nötter, ollon och frön kan gro, så föryngrar sig skogen relativt bra. Kommunens bokskogar är en av de största i Sverige och många mycket ovanliga lavar växer på en del gamla träd.

Karakteristiskt för kommunen är avenbokskogarna. Avenboken finns till stor del längs kustlandskapet där exploateringen är som störst. Det är viktigt att skydda dessa skogar då de rymmer en värdefull flora och fauna.

Viss miljöpåverkan finns på träd, speciellt intill större vägar, vilket kan bero på att trädens möjlighet till upptag av vatten har försämrats genom fysisk påverkan. I samband med planering bör speciell uppmärksamhet riktas mot växtligheten för att undvika negativ påverkan.

En stor del av kommunens skogar ligger nära bostadsområden och används av många som rekreationsskogar. Skogsbruket i Sölvesborg bedrivs främst utifrån hänsyn till friluftsliv och naturvärden. Kommunens skogar ligger på marker som har brukats av människor under lång tid. Fornminnen finns registrerade men de senaste hundra årens kulturlager är dåligt dokumenterade. I skogen kan man hitta lämningar från tjärbränning, kolframställning, tegelbruk, stenhugning med mera. Utan rätt kunskap riskerar dessa lämningar att förstöras. Det behövs inventering, kartläggning och utbildning av berörd personal.

De senaste åren har flera områden med skogsmark planlagts för framtida villabebyggelse. Om dessa områden byggs ut enligt planerna minskar tillgången på större sammanhängande skogsområden. I dessa sammanhang kan man konstatera att skogen inte har något eget värde som skog utan fungerar som en markreserv för exploatering och markbyten. Det är ett mål att denna trend bryts och att man skyddar de större skogsområden som finns kvar. Det finns en gräns på hur små skogsområden kan vara, men ändå uppfattas som ”skog” för rekreation och lek. På samma sätt finns det mått och avstånd som styr i vilken utsträckning växter och djur kan leva och förflytta sig mellan olika områden.

I kommunens Översiktsplan finns en Grönplan med fördjupningsdelar över Sölvesborg och Hällevik/Nogersund. Kommunen har även tagit fram en Skogsbruksplan som omfattar åren 2008-2017. Grönplanen beskriver nuläge och önskade åtgärder. Skogsbruksplanen är enbart inriktad på skogliga skötselåtgärder. I dagsläget saknas en policy och ett dokument som aktivt bevarar den skog och de eventuella kulturhistoriska lämningar som finns idag.

Det är vanligt att insekter (även hotade arter) lägger ägg i ädellövgrot. För att bevara dessa insekter är det därför viktigt att där det finns ädellöv i en välla som legat kvar över sommaren, ska det översta skiktet lyftas bort och lämnas. Ädellövträdslag omfattar ek, bok, alm, lönn, ask, lind avenbok och fågelbär.

Vare sig levande eller döda träd och buskar får inte skadas. Träden kan vara sparade i olika syften. Det kan vara naturvårdsträd som lämnats till naturlig utveckling (ofta grova eller gamla), torrakor, nya vindfällen eller kantzoner längs sjöar och vattendrag.

Ett rikt odlingslandskap

Människan har de senaste tusen åren använt naturen intensivt. Stora arealer mark har odlats och på så vis blivit påverkat. Spåren av omvandlingen från jungfrulig natur till kulturpräglad landskap möter oss i lager på lager; bronsålder, järnålder, medeltid. Både odlingsrösen och gravhögar ger oss ledtrådar om det som varit. Det viktiga är att dessa och de andra nycklarna till natur och historia

förblir läsbara. Inom Sölvesborgs kommun finns mycket kulturhistoria i markerna.

Den totala arealen jordbruksmark har legat på en konstant nivå i länet mellan 1999-2007, främst tack vare en ökning av områden med betesmark, medan åkermark har minskat i sin omfattning.

För att uppnå ett rikt odlingslandskap behövs aktiva och medvetna brukare och markägare.

Kommunen har anlagt 10 slamvassbäddar på totalt 6 ha för att omhänderta slam från avloppsreningsverken. Överskottsvatten från dammarna återcirkuleras till reningsverket. När dammarna töms är planen att materialet ska användas som jordförbättringsmedel, gödning till energiskog eller anläggningsjord i parker eller på golfbanor.

Åtgärdsprogram/Handlingsprogram för temat Skog och odlingslandskap

Program/projekt	Vem	Klart	Miljömål
Minst 60 % av fosforföreningarna i avlopp ska återföras till produktiv mark, varav minst hälften bör återföras till åkermark.	Kommunen, Sölvesborg Energi	2015	Hav i balans, levande kust och skärgård, Ingen övergödning
Minst 25 % av inköpta livsmedel ska vara ekologiska.	Kommunen (inköpsavdelningen)	2014	Giftfri miljö
Möjligheten att servera större andel ”miljömåltider” ska utredas.	Kommunen (inköpsavdelningen)	2013-	Giftfri miljö
50 % frukt och grönt som kommunen köper in ska vara ekologisk.	Kommunen (inköpsavdelningen)	2015	Giftfri miljö
All te och kaffe som köps in till den kommunala verksamheten ska vara ekologisk och/eller rättvisemärkt.	Kommunen (inköpsavdelningen)	2013	Giftfri miljö
Minkfarmare i Sölvesborg ska ha installerat tät gödseluppsamling.	Miljöförbundet, Länsstyrelsen	2017	Ingen övergödning, Hav i balans, levande kust och skärgård
Det ska finnas minst 6 m skyddszon runt 75 % av vattendragen och sjöarna i kommunen.	Miljöförbundet, Länsstyrelsen	2016	Ett rikt växt och djurliv
En skogspolicy med bevarandeplan ska tas fram	Kommunen (parkavdelningen)	2014	Levande skogar
En kulturhistorisk inventering ska ha genomförts i kommunen skogar.	Kommunen (parkavdelningen), Skogsstyrelsen, Länsstyrelsen	2015	Levande skogar

En s.k. vägplan ska upprättas där värdefulla örter påvisas.	Kommunen, Länsstyrelsen	2016	Ett rikt växt och djurliv
Tillsyn växtodling	Miljöförbundet	2013	Ett rikt odlingslandskap, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård
Skogsbruksplan fsc certifiering	Kommunen (parkavdelningen)	2008-2017	Levande skogar
Ny skötselplan reservatet Valjeviken	Kommunen, Länsstyrelsen	2013	Levande skogar
Öka kunskapen om användning av bekämpnings- och gödningsmedel	Kommunen, Miljöförbundet	2014	God bebyggd miljö, Giffri miljö, Grundvatten av god kvalitet
Fosforfilter (ej klart ännu) Diskussion har förts med IVL och länsstyrelsen	Kommunen		Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt odlingslandskap
Ta fram informationsmaterial om lokala naturvärden	Kommunen	2014	God bebyggd

miljö, Ett rikt
växt och djurliv

FORTLÖPANDE ÅTGÄRDER

Program/projekt	Vem	Klart	Miljömål
I kommunens planarbete tas hänsyn till ängs- och betesmarker med höga naturvärden . Värdefull odlingsmark bör inte tas i anspråk för andra ändamål.	Kommunen (parkavdelningen, planavdelningen), Miljöförbundet	Fortlöpande	Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt och djurliv
Tillsyn på bekämpnings-medelsanvändning i kommunen (privat/verksamhet/kommunen)	Miljöförbundet	Fortlöpande	Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ett rikt odlingslandskap

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

Program/projekt	Vem	Klart	Miljömål
Komposterbara krukor till sommarblommor	Kommunen (parkavdelningen)	2008	Giftfri miljö, God bebyggd miljö
Biotopinventering av kommunala skogar	Skogsstyrelsen	2009	Levande skogar
Sociala värden inventering kommunskog	Skogsstyrelsen	2009	Levande skogar
Grönplan Sölvesborgs kommun	Stadsarkitektkontoret	2009	Levande skogar, God bebyggd miljö
Grönplan Sölvesborg Hällevik	Stadsarkitektkontoret	2009	Levande skogar, God bebyggd miljö
Sölvesborgsleden	Parkavdelningen	2005	Levande skogar, God bebyggd miljö
Cykelled Listerlandet	Verksamhetsutvecklaren	2010	Levande skogar, God bebyggd miljö, Energi och transporter